

БРАНОВСЬКИЙ ПЕТРО ПЕТРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

СТАНОВИЩЕ ЕТНОСІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Підхід до національностей в Австро-Угорській дуалістичній імперії визначався знаменитою XIX статтею австрійської конституції. Основний закон широко декларував загальні демократичні права людей: рівність перед законом, недоторканність приватної власності, свободу совісті, слова, друку, зборів, створення політичних і громадських об'єднань, право на освіту і вільний вибір професії, право на захист особистої свободи. Конституція визнала рівноправність усіх народів імперії та їх непорушне право зберігати і розвивати свою мову. Імперії та їх непорушне право зберігати і розвивати свою мову [4]. Однак стаття XIX в частині про рівноправність народів та їх мов не отримала детального роз'яснення в законодавстві і трактувалася по-різному – в залежності від політичної ситуації. Нації як такі не розглядалися як суб'єкти права, хоча передача права вирішення в індивідуальних питаннях місцевим автономним органам влади на практиці визнавала нації саме такими. Окрім цього, багато рішень, заснованих на XIX статті, ненавмисно викликали шкідливий ефект, оскільки відчували нації одну від іншої та від ідеї єдиної держави. Результатом цього стала подальша етнізація австрійської політики, яку пізніше було перенесено в політичне життя держав-наступниць імперії Габсбургів [1].

Імперська влада більш охоче робила поступки в національному питанні консолідованим польським силам, ніж організаційно розпорошеним українцям. 1861 року Галичина отримала автономію з крайовим сеймом і крайовим урядом, але поляки мали в них переважну більшість. Від 1867 року урядовою мовою в королівстві стала польська. Спроби поділу краю на українську і польську частини успіху не мали. Польські організації не бажали ділитися територією. До того ж в межах автономії, наданої Галичині, поляки перетворилися на групу, яка домінувала не тільки соціально, але й політично в цій етнічно різномірній провінції [2].

Польські політичні еліти упродовж усього дуалістичного періоду були для Відня майже ідеальним партнером – вони завжди надавали перевагу компромісам і були готові на тимчасові поступки, тобто повністю відповідали Відню у стилі підходу до національних проблем. Однак внутрішньополітичні суперечності з українцями та загроза адміністративного поділу провінції за етнічним принципом суттєво обмежували радикалізм польських вимог на адресу Відня. Поляки були змушені обирати між жорсткою опозицією дуалізму і послідовними

вимогами федералізації імперії і пошуками компромісу в межах дуалістичної моделі. При тому, що федералістські настрої домінували серед галицьких поляків, вибір, не без внутрішньої боротьби, було зроблено на користь компромісу з Віднем [3].

Відносини між імперським центром – Віднем і периферійними територіями, зокрема – Галичиною, підтверджують тезу про те, що падіння імперії починається відразу після того, як імператор задля збереження цілісності держави наділяє усі чи деякі периферійні території більшим ступенем автономії від центру. Така стратегія невідворотно призводить до зростання регіональної ідентифікації підданих і зростання вимог протонаціоналістичних регіональних еліт, які спільними зусиллями послаблюють центр, делегітимізують імперську ідеологію і прискорюють розвал імперії. Оскільки до 1914 року. Відень переживав крах як імперський центр, політика імператора і його оточення не мала впливу в цілій імперії і навіть у Цisleйтанії. Влада перемістилася на периферію імперії, до націоналістичних політичних сил у нових центрах – в Прагу, Краків, Загреб і Львів, які «дрейфували» від метрополії. Імператор та його двір ставали все безпораднішими перед цими силами, династична держава перетворювалася на абстракцію, а влада імператора ставала все більш символічною. За таких умов «австрійські» Галичина і Буковина виплекали в собі певні традиції крайової демократії, організованого суспільно-політичного життя, політичну еліту, традиції багатопартійності, змагань і дискусій політичних ідеологем. Саме за такої етнополітичної ситуації населення західноукраїнського регіону еволюційно дозріло до самостійного державного життя [4].

Враховуючи, що на імперському просторі Габсбургів другої половини XIX на практиці було застосовано чотири моделі міжетнічних взаємин – інтеграційну, сегрегаційну, асиміляційну і маргінальну, можна припустити, що три останні практикувалися лише тоді, коли в міжнаціональних відносинах спостерігалися серйозні деформації, і було це притаманне у нашому випадку лише Галичині. Найпродуктивнішою стала інтеграційна модель, притаманна Буковині. Однак сьогодні ці судження потребують змістовного обґрунтування в царині як політичної історії, так і етнополітології та імперіології Дунайської монархії.

Список використаної літератури:

1. Монолатій І. Н. Етнополітична ситуація в дуалістичній імперії, 2009. – С. 3.
2. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. – Чернівці : Золоті литаври, 1999. – С. 102.
3. Цольнер Е. М. Історія Австрії / пер. з нім. А. Онишко та ін. – Львів : Літопис, 2001. – С. 415.
4. Монолатій І. Міжетнічні компроміси та консенсуси в АвстроУгорщині: історична ретроспектива та етнополітичне значення // Буковинський журнал. – 2007. – № 2–3. – С. 137–139.

Ключові слова: етнос, демократичні права, політичні еліти, дуалізм, інтеграція, сегрегація, асиміляція, рівність перед законом.

Ключевые слова: этнос, демократические права, политические элиты, дуализм, интеграция, сегрегация, ассимиляция, равенство перед законом.

Key words: ethnos, democratic rights, political elites, dualism, integration, segregation, assimilation, equality before the law.

ВОЙЦЕХІВСЬКА ДАРИНА ЮРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ВПЛИВ ВИЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЗАКОНОДАВСТВІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Визнання України демократичною і правовою державою на конституційному рівні визначило за собою обов'язки держави, які спрямовані на гарантуванні та забезпеченні прав громадян і свобод людини. В свою чергу становлення держави у світовому масштабі викликало потребу створити систему на міжнародному рівні, яка б регулювала правовий механізм захисту, забезпечення прав і свобод громадян України всіх національностей. Основною задачею демократичної і правової держави повинно бути створення умов, що дозволяють виражати, зберігати самотність будь-якої особи, яка належить до національної меншини. Важливо визначити сутність самого поняття «національна меншина». Г. В. Ф. Гегель зазначав «чим багатший предмет визначення, тобто чим більше сторін він пропонує для розгляду, тим різноманітніше можуть бути представлені на їхній основі визначення» [1, с. 86]. Ф. Капоторті, вважає, що національною меншиною є: «група населення, яка відрізняється від основної групи населення своїм етнічним походженням, чи то своєю національністю, чи то своєю мовою, чи то своєю релігією; за своєю кількістю поступається основній групі населення; не займає домінуючої позиції в країні; демонструє бажання зберігати свою самотність і свою культуру, традиції, релігію чи мову; не складається з недавніх емігрантів або біженців; має глибоке коріння в країні проживання» [2, с. 96]. В. Євтух, характеризує поняття «національна меншина» за взаємодією з іншими етнічними групами населення країни проживання, під час якої визначається статус у відносинах, які складаються в поліетнічному суспільстві, етнічна меншина є своєрідним різновидом спільноти людей, яка ґрунтується на їхньому соціальному походженні, межі терміну «етнічна меншина» визначаються його співвідношенням із терміном «етнічна група» та «національна група» [3, с. 159].